Spirit of Bosnia / Duh Bosne
An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

MAJKA

Zija Dizdarević

Stoji iza mene daleko, petnaest i više godina daleko, prigušeno bosansko djetinjstvo.

Da li se sjećam? Bila je jedna kutija – soba, i po njoj je išlo napaćeno mršavo lice, noge u papučama, izblijedjele dimije i blag predan pogled. Majka! Od zida do zida, od vrata do peći, od ručka do večere, od jeseni do proljeća, u zidovima, među četiri zida, uzidan, tekao je nelijep ženski život.

Sjećam se: bilo je sunce, mnogo sunca oko nas kad su dječije igre i crne poderane seoske košulje prolazile avlijom i ispred prozora. U polumraku „zelene odaje“ čamila je mati i krpila.
Duvarevi tamni, u sjenci, pili su krv iz ženskih obraza.

Sjećam se: jurili smo po vršajevima za konjima, preko trave i kamenja, kroz dječije razigrane prostore, zaboravljajući otići pet puta na dan u džamiju i poslije su očeve batine bile svršetak radosti. Mati je sumorno poslušna i prigušena kao i mi, suzila: „Svoj je otac, kad malo i udari… poljubi ga u ruku, pa klanjaj, sinko“ , a na svaki udarac i jauk lice joj se trzalo i glavu je okretala.

Isprebijano, polomljeno djetinjstvo, neodigrane igre, žena sakrivena u tami i očev nemilosrdni pogled. Stražarska sablja što je goropadno gonila kroz sokake… Rasli smo.

– Da mi se nijesi maknuo ispred kuće. Jes’ čuo? Nemoj da te ja špruljom (šipkom) pitam đe si bio! A sad – abdest pa namaz.

Zid pred sitnim dječijim željama.

Učiteljeva šipka bila je duža od očeve, a djeca su u školi zaplašeno šutila. Moj plač… Sjećam se majke: blijedila je.

Sakrivena iza žalosnog crnog vela, „vale“, uvijena u široko platno, zar, krila se od ljudi kada je u rijetke dane trebalo proći ulicom. Kroz naš „halvat“ prolazile su tetke, daidžince, nane, babe, žene i žene, donosile na licu mrke vale, u zjenicama pokornost. Ispijale su kahve, razgovarale o košuljama i smjerno zaklanjale lica kada bi otac naišao.

Čuđah se: jesu li imale oca? Jesu li ikad bose skakale po livadama?

Tada smo smjeli, da ne smetamo po kući, izići na sokak. Igrali smo se pred kućom i čežnjivo zurili u daleke vrhove brda što se miluju sa oblacima.

I rasli smo.

Svake druge godine po jedno dijete došlo bi među nas. Majka bi tada obično ležala. Samo ne znam zašto sam sve češće bivao mlaćen, zašto majčine oči postajahu dublje i zašto smo izjutra suh hljeb jeli…

Žene su ipak dolazile. I igre s njima. Igre: klis, top, ćiza, prašina. Bježali smo iz odaja na sokak i od kamenja pravili snove. Zaborave.

Da. Četiri su jabuke u našoj avliji, petnaest puta su odonda cvale, a ja ne znam pravo je li se baš tada pretrgnulo moje djetinjstvo.

Sjećam se: bijaše ljeto. Na prozoru, iznad prašine u kojoj smo sjedili, bila je majka. Savijena ulica u suncu, žuta, opustjela, zabavljala se sa nama. Jedan stari zid nagnuo se nad kulu od kamenčića koju je Fikret lijepio okvašenom prašinom. Tiho i vruće.

Onda nešto snažno i otegnuto dreknu. Čudno! Čekali smo da ponovo počne. I čusmo: tuuu-uu! tu-u-u! dva puta.

– Baš k'o truba u Ante Micinog, – otkrio je Bajro.
– Nije, vala, veg' k'o kad Mešan pjeva. Eno…
– Tu-uu-uu! tuu-uu!
Zabavljalo nas je, a bilo je sve bliže. Kao iza našeg avlijskog zida. Sjedeći u prašini okretali smo glave prema zvuku.

Zašto je mati tako uporno udarala na prozor?

…Fikret je imao zelene, kratke, otrcane hlačice…

A odjednom pred nama je ogromno crno tijelo aždahe.

Ili nemani. Sunce je blještalo iz staklenih očiju koje su išle na nas. Sasvim blizu… Bliže.
Očajno brzo! Tuu!

– Tonobil! – prestrašeno je skočio Bajro.

Ne znam da li se iza prozora začuo silan i beznadan urlik. Ni šta je bilo sa kulom od kamenja. Jesu li Fikret i Bajro bili sa mnom ili nisu? Tek kad se pribih uza zid i kad ga osjetih pod noktima, zgrčene ruke, sjetih se…

Sve je to bilo brzo kao tren. Okrenuo sam se. Vidjeh još samo kako malaksalo ručica mahnu ispod točka. Kao da je u ušima odjekivao rezak slomljen krik.

Guši u grlu. Čije je to srce onako lupalo?

Auto je pregazio Fikreta i zaustavio se. U prašini sam nazirao zelene… Nešto zeleno. Ljudi i djeca. Žagor. Užas.

Iskrivljenih poluotvorenih usta bez vale i zara izjurila je mati i stala pognutih ruku nad zgnječeno tijelo koje se prestalo trzati. Ja ne znam… Gledao sam samo nju, nisam se micao i htio sam, očajno sam htio da pobjegnem od tog strahovitog trenutka i duboko, duboko začinjala se luda misao: možda sve ovo i nije ovako… Nije istina…

A majka je imala široko razrogačene oči. Okamenjen pogled bio je visoko nad krvavom prašnjavom zemljom i sve oko mene, i ja, svi smo se utopili u taj bolan pogled. Ja se ne sjećam da li je, najzad, bilo sunca i prašine, i auta i ljudi, ali znam da je bila, i u meni još uvijek kao teret da počiva beskrajno rječita ukočenost majčinih očiju.

Zatim je došao otac. Stajao je zaprepašten, malo ćutao, onda vidjevši majku nepokrivenu, namrgodio se:

– Zar ne vidiš da te vas dunjaluk gleda? Šta si izlazila brez vale? Unilazi.

***

Sjećam se: polazio sam na škole. Mati je grcala ispraćajući me:

– Pripazi, sinko, grad je dušmanin. Ne idi sredinom džade, satraće te štogod, ama nemoj ni plaho uz kraj – da te, boj se, ne udari nešta s krova, vego hajde ‘nako, ‘nako…

Dalje nije znala. Ili nije mogla?…

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.